

25 jaar WNR: de betekenis voor rechthebbenden

Sinds 25 jaar beschermt de Wet op de naburige rechten (WNR) prestaties van uitvoerende kunstenaars, zoals muzikanten en acteurs, fonogrammenproducenten en omroeporganisaties. In 1995 vonden ook filmproducenten bescherming onder de WNR. Deze bijdrage maakt de balans op vanuit het perspectief van verschillende categorieën rechthebbenden. Wat heeft 25 jaar WNR betekend voor de diverse beroepsgroepen? En is er nog ruimte voor verbetering?

Muzikanten

Mr. Rob van Dongen, advocaat te Amsterdam:

Een wet voor muzikanten. Dat kreeg ik 25 jaar geleden te horen toen ik zelf nog mijn brood verdiende als muzikant. Ik weet ook nog waar, in de kleedkamer van het inmiddels ter ziele gegane poppodium Tagrijn in Hilversum. Onze manager deelde formulieren uit waarop ik moest opschrijven welke Lois Lane-liedjes ik had ingespeeld. Ik zou dan geld krijgen, van een soort Buma.

Circa vijf jaar later begreep ik pas hoe het min of meer zat. Als beginnend advocaat mocht ik meewerken in een rechtszaak over de verschuldigdheid van de billijke vergoeding ex artikel 7 WNR, een zaak die uiteindelijk door de Hoge Raad is beslecht. Ik leerde dat de WNR niet slechts voor muzikanten bestemd was, maar bijvoorbeeld ook voor platenmaatschappijen. En dat beiden niet alleen exploitatierechten hadden, maar ook een wettelijke aanspraak op een billijke vergoeding indien 'hun muziekopname' openbaar zou worden gemaakt.

De WNR heeft voor muzikanten dus zeker het nodige betekend. Zij hebben een verbodsrecht op bijvoorbeeld het opnemen en daarna reproduceren van hun opgenomen uitvoering ex artikel 2 WNR. En wanneer de muzikant in zijn homestudio zijn uitvoering ook nog eens zelf heeft opgenomen, kwalificeert hij al vrij snel als fonogrammenproducent en kan hij zijn rechten eveneens handhaven op grond van artikel 6 WNR. De rechtbank Midden-Nederland heeft dit geschetste beeld recent bevestigd.¹ Maar is de rechtspositie van de muzikant sinds de WNR echt enorm verbeterd? Tot op zekere hoogte.

Afgezien van de muzikant met een homestudio, is de muzikant vaak nog op de platenmaatschappij aangewezen waarmee een exclusieve exploitatieovereenkomst wordt gesloten. In de praktijk draagt hij dan zijn naburige rechten op zijn

opgenomen uitvoeringen over. Door de overdracht kan de muzikant die rechten niet meer handhaven. De Wet auteurscontractenrecht biedt de muzikant nog wel wat extra handvatten ingeval de (contractuele) relatie met de platenmaatschappij vertroebeld is, maar vooralsnog ontbreekt jurisprudentie waarmee men echt uit de voeten kan. Maar dan nog: stel een muzikant krijgt zijn naburige rechten op de opgenomen uitvoering terug, wat heb je daaraan als de platenmaatschappij met betrekking tot de opname waarop de uitvoering is vastgelegd de overige naburige rechten heeft, bijvoorbeeld zijn eigen rechten ex artikel 6 WNR? Een muzikant die het voor elkaar heeft gekregen dat de platenmaatschappij aan hem zijn naburige rechten heeft (terug) overgedragen, mag de opname slechts exploiteren indien de platenmaatschappij daaraan meewerkt c.q. een licentie verleent. Artikel 2 WNR is in de praktijk dus met name nuttig indien een opgenomen uitvoering zonder contractuele basis door een derde wordt geëxploiteerd. Dat is een verbetering, zeker in combinatie met artikel 1019h Rv.

Wat uiteraard vanwege de WNR is verbeterd is dat de muzikant recht heeft op de billijke vergoeding ex artikel 7 WNR. Naast de royalty die de muzikant in ruil voor de overdracht van naburige rechten van zijn platenmaatschappij ontvangt, maakt hij namelijk aanspraak op deze door Stichting Sena aan muzikanten te betalen billijke vergoeding. Anders dan circa 20 tot 10 jaar terug kom ik in de huidige tussen muzikanten en platenmaatschappijen te sluiten contracten geen bepalingen meer tegen waarmee de muzikant zijn aanspraak op deze Senagelden aan de platenmaatschappij overdraagt of daarvan ten gunste van de laatste afziet. Wat ik helaas wel nog (te) vaak in licentieovereenkomsten tussen de muzikant met een homestudio en de platenmaatschappij tegenkom, is dat deze muzikant aan de platenmaatschappij het deel van de Senagelden bestemd voor de fonogrammenproducent moet afstaan. Dat is niet in overeenstemming met de gedachte van de WNR omdat de muzikant die aan de platenmaatschappij ter verdere exploitatie een kant-en-klare opname levert en licenseert, feitelijk kwalificeert als fonogrammenproducent.

¹ Rb. Midden-Nederland 20 september 2017, ECLI:NL:RBMNE:2017:4775, AR 2017/4880.

Maar afgezien van dit laatste punt, klopt het wat mijn manager mij destijds vertelde over het krijgen van geld van een soort Buma. Ik schat dat ik in de jaren '90 van de vorige eeuw toch een paar duizend 'gulden' van Sena heb ontvangen. Dat lijkt weinig, maar bedenk dat het is uitgekeerd vanwege de openbaarmaking van een gering aantal opnamen die juist vóór de inwerkingtreding van de WNR zijn opgenomen en uitgebracht waardoor ze ná 1993 minder vaak op de radio werden gedraaid dan daarvoor. Overigens ontvang ik nog steeds jaarlijks Senagelden. Je zou zeggen dat het systeem van de WNR werkt, zelfs voor 'mislukte muzikanten'.

Is er dan reden voor hosanna? Nee. Helaas geldt artikel 7 WNR niet voor opnamen die voor het publiek (on demand) beschikbaar zijn gesteld. Juist deze uitzondering voor on demand exploitatie via bijvoorbeeld Spotify heeft nadelige gevolgen voor de muzikant.

Er wordt via audiostreamingdiensten, zoals Spotify en co, muziek openbaar gemaakt (Buma incasseert wel!), maar Sena incasseert daarvoor vanwege deze uitzondering geen billijke vergoeding. Dat is niet uit te leggen. Spotify heeft de functie van radio gedeeltelijk overgenomen. Wat is namelijk het verschil tussen een voorgeprogrammeerde playlist bij Sky Radio en een playlist bij Spotify? De luisteraar ervaart het als hetzelfde. Nu audiostreaming vandaag de dag de exploitatievorm en melkkoe van de muziekindustrie is, dient deze uitzondering teniet te worden gedaan.

Gebeurt dat niet, dan is er wat voor te zeggen dat de platenmaatschappij de muzikant voor het gemis aan Senagelden compenseert. Door de uitzondering zou de platenmaatschappij immers het verbodsrecht (en die van de muzikant) kunnen handhaven tegen Spotify, maar dat gebeurt in de regel niet. In plaats daarvan worden juist overeenkomsten met Spotify gesloten. Vandaar ook de gedachte dat de platenmaatschappij dan van Spotify een hogere vergoeding dient te bedingen en uit deze streaminginkomsten aan de muzikant een extra vergoeding zou kunnen betalen.

Mijn voorkeur gaat uit naar het eerste scenario, laat Spotify aan Sena betalen!